

Att göra rätt är stort, att rätta fel är större

18 juni, 2014

Under april hävdade vanligtvis lika dugliga som omdömesgilla skribenter att Dispatch Internationals medarbetare Roger Sahlström dömts för misshandel med rasistiska motiv eller förtecken. Publiceringarna borde bli föremål för en djupgående källkritisk granskning.

Hypotesen är att en insinuant, försåtlig eller möjligtvis olycklig formulering på föreningen Expos webbplats 2013 blir till en vandringssägen. Den går från skribent till skribent där ingen läser domen mot Sahlström. Det budskap som politiskt passar som hand i handske formuleras om och spetsas till tills det i SRs mediemagasin Medierna blir känt att det handlade om en vit medelålders man. En person som var skyldig Sahlström pengar.

Lika intressant och i någon mån än mer bekymmersamt än att skribenterna nöjer sig med sekundärkällan Expo eller möjligtvis varandra som källa är obenägenheten att publicera en rättelse värd namnet.

Sättet att förhålla sig till och korrigera den felaktiga beskyllningen mot Sahlström spänner över hela registret. Från de som inte låtsas om felet, över de som korrigerar men inte rättar till de som rättar men inte tillstår att de gjort fel. Gemensamt för de flesta av rättelserna är den förvirring de skapar. Även den som försöker lägga pussel med hjälp av klipp och webbsökningar blir osäker på vad det är som rättats. Förvirringen blir, med reservation för att jag missat någon rättelse, inte mindre av att fel i tryckta tidningar enbart synes bli rättade på webbplatserna.

Fallet Roger Sahlström bör få publicister att diskutera hur felaktiga uppgifter ska korrigeras, hur en rätt rättelse ska se ut och var den bör publiceras.

Po Tidholm skriver i DN den 25 april att Roger Sahlström har en misshandelsdom mot sig "efter att ha slagit ner en person för att han var färgad". I nyhetsdelen skriver DN:s nyhetskrönikör Lena Sundström samma dag att Journalisten okritiskt intervjuat "en man som har blivit dömd för en rasistisk misshandel".

Några dagar senare korrigerar sig Po Tidholm själv. Insprängt i slutet av en ny artikel i papperstidningen förklarar han att Sahlström har slagit ned en "meningsmotståndare", en vit kamrat han blivit arg på. Tidholm försöker krysta sig ur situationen genom att hävda att felet i den första artikeln berodde på ett missförstånd och egentligen får Sahlström skylla sig själv med tanke på vad han uppgett i polisförhören. Enligt Tidholm dömdes Roger Sahlström till fängelse.

I nätpubliceringen av Tidholms kolumn har redaktionen efter några dagar lagt till att "artikeln är rättad. I en tidigare version förekom felaktigheter om straffpåföljden. DN beklagar." Sahlström dömdes nämligen inte till fängelse så därmed var felet i rättelsen rättad. Men nådde det verkligen läsarna av papperstidningen där felaktigheten först publicerades?

Någon rättelse eller beklagande publiceras inte när det gäller de än allvarigare anklagelserna i Lena Sundströms krönika om att Sahlström skulle begått ett rasistiskt dåd. Visserligen nämner hon inte Sahlström vid namn men ger tillräckligt många detaljer för att ett utpekande ska anses ha skett. DN:s läsare behöver bara öppna kulturdelen för att få "facit" i Tidholms artikel samma dag. Den samtidiga publiceringen borde ha lett till en samlad rättelse.

I Expressens webbupplaga skriver Anna Hellgren att Sahlström är "dömd för rasistiskt motiverad misshandel". Den 20 april skriver Expressens chefredaktör Thomas Mattsson i den tryckta tidningen att Sahlström är "dömd för att ha misshandlat en svart man".

Ingen av artiklarna har lett till en rättelse vad jag kunnat utröna. Däremot har ordet "svart" tagits bort i nätversionen av Thomas Mattssons krönika. Artikeln är rättad men utan rättelse.

Åsa Linderborg skrev på Aftonbladet.se att Sahlström misshandlat en svart man. Med adress till Journalisten beklagade hon sig över ett "slappt journalistiskt arbete" och "noll källkoll". I dag heter det i anslutning till artikeln att "texten är uppdaterad, bland annat med uppgifterna om domen mot Sahlström". Påståendet om Sahlströms misshandel av en svart man är borttaget.

De pressetiska reglerna är entydiga när det gäller att tillstå ett fel.

"Felaktig sakuppgift skall rättas..." heter det i pressetiska reglerna. Visserligen följt av "... när det är påkallat" som ger ett visst utrymme för att inte rätta t.ex. när det handlar om mer bagatellartade fel eller om publiceringen ligger långt tillbaka i tiden. Sådana rättelser skulle sannolikt bara förorsaka ny publicitetsskada.

En rättelse är främst till för att ge enskilda en form av upprättelse. Men som den är formulerad i det pressetiska regelverket har rättelsen också det vidare syftet att upprätthålla mediernas förtroende hos allmänheten. Felaktigheter ska rättas även om ingen enskild drabbas.

Alla medier med självaktning betonar vikten av rättelser i sina redaktionella riktlinjer. DN förklarar att tidningens förtroende *måste förvaltas varje dag*. Kvalitet, måttfullhet och balans är hedersord och tidningen ska vara *generös med rättelser när en felaktig uppgift publicerats*. Men vart tog rättelsen av Lena Sundströms kolumn vägen? Och lever den Tidholmskt krystade rättelsen upp till tidningens höga ambitioner? Expressen förklarar att fel, oklarheter och missförstånd rättas i papperstidningen varje dag och veckovis på webben men var har rättelsen av Mattssons och Hellgrens artiklar publicerats?

Tidigare arkiverades rättelser tillsammans med den okorrigerade artikeln i olika databaser. Under rubriken brukade det anges att artikeln tillförts en rättelse. Det gick därmed att se vad som ändrats. Det ställde krav på tydliga rättelser eftersom den som sökte krysta sig ur en felaktighet omgående avslöjades. De ständiga internetpubliceringarna tycks ha upphävt denna princip eller kanske den överhuvudtaget aldrig har följt med ut på nätet. I stället för att låta den ursprungliga artikeln vara kvar med en rättelse tillfogad görs korrigeringar direkt i texten. Många gånger med intetsägande kommentarer som t.ex. att texten har korrigerats eller uppdaterats.

Vill man hårdra det kan man säga att skribenten och massmediet friserar historien. Risken finns att slappheten att kontrollera uppgifter breder ut sig, det går ju alltid att ändra och ändra i ändringen, igen och igen. Å andra sidan kan korrigeringar sägas gagna den som t.ex. likt Sahlström blivit utpekad som dömd för rasistdåd. Felaktigheterna tas bort från den ursprungliga webbsidan och uppgifterna sprids i varje fall inte vidare där. Men det utesluter inte utan snarare kräver en fyllig och uppriktig rättelse och ursäkt. Skadan är redan skedd och så gott som alla webbpubliceringar finns cachade. Eftersom det går att få fram ursprungsversionen är det rimligt att det finns en rättelse som är möjlig att få fram och som till sist även den blir cachad tillsammans med artikeln.

Jag förstår att det känns extra surt att efter att ha återgett felaktiga uppgifter ge upprättelse åt personer vars åsikter man starkt ogillar. Och visst känns det delvis av samma anledning sorgligt att behöva skriva denna artikel om bristande källkritik och halvkvädna rättelser. Men rättelsen är och bör förbli en hederssak som måste stå över politiska hänsynstaganden och önsketänkande. Voltaires devis om att slå vakt om

yttrandefriheten för de avvikande, de virriga och de med vidriga åsikter bör även inkludera generositet med genmälen, rättelser och en förmåga att be om ursäkt.

Nils Funcke

Rätt ska vara rätt

I min artikel ovan ställer jag frågan om även läsarna av DNs papperstidning nåddes av rättelsen vad gäller straffpåföljden för Roger Sahlström. Det gjorde den genom en rättelse på sidan 2 den 2 maj.